

„Je hebt er ook niet veel aan, als je zo'n koning dient,” peinsde hij. „Ik draag hen nu wel op mijn rug, maar ik word er zelf geen haar beter van.”

Op het einde van een middag werd de tocht onderbroken: de familie wilde de nacht doorbrengen in een palmbosje. „Ik geloof, dat ik er nu maar eens vandoor ga,” besloot Aska. „Ik heb nog niets anders te eten gehad dan distels en een paar dadels. Dat is geen kost voor ezels! De dadelpitten zijn me nog veel te hard ook, en als je niet oppast, schieten ze je in je verkeerde keelgat. En mijn huid is nóg verformfaaider en grauwer dan ooit!”

Jozef had zijn rijdier niet vastgebonden, en weglopen was dus heel gemakkelijk. Aska keek de omtrek eens rond om te bepalen, in welke richting hij zou ontsnappen.

„Aska is onrustig,” zei Jozef tegen Maria.

„Geloof maar niet, dat hij ons in de steek laat,” antwoordde Maria.

Het ezeltje keek bij deze woorden naar de drie mensen, bij wie het hoorde: de man, de vrouw, en het Kind.

„Ik blijf toch maar,” dacht hij, „want ik houd van ze. En ik dien op mijn manier de jonge koning, want ik red hem uit gevaar.”

„Ik dien . . .” telkens kwamen die woorden hem voor de geest, en dan zette hij zijn oren blij over-eind en balkte „I-aa . . . i-aa . . . i-aa . . . !” En hoe vaker hij dit deed, hoe gelukkiger hij zich voelde. Vooruit, dan maar mager tot op de botten, en grauw als een regenwolk, en moe, moe, moe, dat hij bijna geen poot meer kon verzetten; en dan maar géén vers hooi en géén gouden haar, waarover de os had gesproken. Hij had het er bést voor over!

Hij liep naar de kleine koning, die onder een dadelpalm sliep, en boog eerbiedig de kop.

„Wat heeft Aska toch?” vroeg Jozef aan Maria.

„Ik geloof, dat hij ons wil laten zien, hoe dol hij op ons jongetje is,” meende Maria.

Juist ging de zon onder aan de rand van de woestijn.

Haar rode stralen streken liefkozend over het grauwe vel van de ezel, en bleven er even in hangen.

„'t Lijkt net, of hij gouden haar heeft,” zei Maria verbaasd.

„Ja, het is heel bijzonder,” antwoordde Jozef. „Ik geloof, dat je zoiets wel vaker hebt in de woestijn.”

Het waren niet het schone stro en het verse hooi, die Aska zo mooi hadden gemaakt, maar het was het licht van de hemel.

En Aska hief trillend van geluk zijn kop op naar de zon, opende zijn bek met de gele tanden en balkte driemaal luid en verheugd: „I-a . . . i-a . . . i-a . . . !”

De Braziliaan

MARIJKE VAN RAEPHORST

Als ik jou was zou ik het die jongen maar alleen laten doen,” zei de bovenmeester met barse stem. „Het geeft maar narigheid. Straks zit jij met een slecht rapport!” Bartje Beekhuis schoot verschrikt overeind. „Meent U dat?”

„Wis en waarachtig.”

„En hij dan?” Bartje kòn die vraag niet binnenhouden.

„Wie? Reinier?” De bovenmeester verbeet een glimlach. „Die is veel te pienter om het zover te laten komen. Let maar's op, hij haalt het altijd.”

Bartje knikte, gerustgesteld. Er was geen zweem van afgunst op zijn gezicht. Reinier de Groote was zijn vriend. Als het nodig was hem voor te zeggen, had hij er desnoods een slecht rapport voor over.

Maar hij kon het verder wel laten. De meester had gelijk, de Braziliaan speelde er altijd net tussen-uit. Hij was nu eenmaal de belangrijkste van de klas. De grootste, de sterkste, hij had bijna alles van de wereld gezien, was in Brazilië geboren, had in New-York gewoond, in een straalvliegtuig de reis naar Holland gemaakt, en was op een ochtend ineens in de klas verschenen . . .

„Nou, schiet maar op,” zei de bovenmeester en keek naar het smalle bleke Bartje dat hem blijkbaar helemaal vergeten was. „En voortaan bemoei je je niet meer met de beurten van je vriend, verstaan? Die is zelf mans genoeg.”

„Maar vandaag niët,” hield Bartje vol.

De meester stond een thema voor de volgende ochtend op het bord te schrijven en keerde zich niet meer om. „Trek de buitendeur goed achter je dicht!” zei hij alleen.

De weg langs het Kanaal lag verlaten in de winterzon. Een half uur schoolblijven is lãng, peinsde Bartje. En alleen voor 't voorzeggen. En de Braziliaan kwam er tòch, zei de meester. Maar hij had hem zo vragend aangekeken en als je dan alle antwoorden weet . . .

„Hé daar!” Met een geweldige sprong over het schoolmuurtje plofte de Braziliaan vlak voor zijn voeten. „Ben je daar eindelijk? De meester heeft mijn maag moeten horen, zo ging die tekeer van de honger.”

Bartje sjarde zijn zware tas wat hoger en keek, terwijl hij de lange passen trachtte bij te houden, verheugd op naar zijn vriend. Deze praatte aan één stuk door en zijn lach schalde hard over het Kanaal. „k Heb gewichten, zeg, twee van 20 kilo! Moet je's lichten . . . ik doe het met één arm, gaat m'n biceps zó!” Hij spande zijn arm en wees geestdriftig wel tien centimeter boven de hardblauwe joppermouw.

Bartje grinnikte.

„We zijn gisteren naar een film geweest - daarom kende ik die aardrijkskunde niet” - vertelde Reinier verder. „Boven de veertien, jòh, maar ik mee, speelde in Algiers, m'n moeder en ik gaan in de Kerstvacantie misschien naar Algiers, naar Vader! Dan nemen we wéér een straalvliegtuig. Algiers is hardstikke heet, zegt m'n vader, maar een machtige plaats.”

„Dat geloof ik,” zei Bartje nadenkend. Hij was dol op aardrijkskunde. In zijn kamertje waren de muren behangen met kaarten. Naast zijn bed stond een lange stok, zodat hij 's ochtends fijn kon repeteren, vooral op de grote blinde kaart die hij zelf gemaakt had. Van sommige had hij zo zijn eigen voorstelling. En Algiers was veelbelovend genoeg.

Toen drong ineens tot hem door dat het over de Kerstvacantie ging. Waar vierde Reinier dan Kerstmis?

Op deze vraag gooide de Braziliaan zijn hoofd met het zwarte kroeshaar naar achteren en lachte voluit.

„Ik vier de vakantie en dat doe ik in Algiers!” antwoordde hij toen resoluut.

„Maar Kerstmis dan?” drong Bartje.

„Daar doèn wij niet aan.” Reinier gaf z'n vriendje een klap op de schouder en verdween in een zijstraat. „Vanavond om zeven uur, voor de gewichten.” riep hij nog. „En dan gaan we ook nog blazen!”

„Oké,” riep Bartje, maar het klonk niet zo enthousiast als anders. En toch vond hij het wel fijn om een nummertje samen met Rein te blazen op de trompetten die Reinier in zijn eigen kast mocht bewaren zolang zijn vader in het buitenland bleef. Maar aan Kerstmis deden ze daar niet. - Hij ging onwillekeurig langzamer lopen. Hoe zou dat zijn als je alleen vakantie zou krijgen - en dan naar een film en 's naar de stad, spelletjes en wat schoolwerk. En dan géén boom en geen Kerstavond . . .

„Zeg, loop 's door, we moeten zo eten!” Marijn fietste rakelings langs hem en gaf plagend een duw

tegen zijn boekentas. Bartje stak zijn tong uit en glipte vlug voor zijn zus heen naar binnen.

Tien voor zeven al klonk Reiniers zware stem door het voortuintje.

„Daar is die zwartkop weer,” kondigde mijnheer Beekhuis aan. In het langslopen streek hij zijn blonde jongste zoon over het hoofd.

„Ik ga gewichttillen bij Reinier!”

Het klonk zo trots dat ze allemaal in de lach schoten. „Tjé,” zei Moeder verbaasd, „nu heb ik zeven kinderen grootgebracht en jij bent de eerste die aan gewichttillen doet.”

„Hij kan het met één arm - twintig kilo!” vertelde Bartje bedeesd.

„En hij blaast op twee trompetten!” joelde Marijn.

„En hij heeft onder de Arc de Triomphe doorgelopen en op de Rocky-Mountains gekampeerd en op een wolkenkrabber gezeten en in een palmboom gehangen.”

„Nièt zo flauw!” kwam Vader tussenbeide. „Als die jongen . . .” Maar Bartje had de kamerdeur al hard achter zich dichtgesmeten.

Reinier de Groote woonde, samen met zijn moeder, in een kleine moderne flat op de vijfde etage. Het was voor Bartje altijd een belevenis met de lift naar boven te zoeven en dan even de buitengalerij van de hoogste etage op te lopen. Schuin beneden stond het huisje met de bruine luiken waarin hij zelf woonde. De flat keek neer op de hele omgeving als de Braziliaan op de andere zesdeklassers, dacht Bartje weleens.

Hij liep nu vlug de twee trappen af naar flat vijf, waar Reiniers moeder hen al hoorde aankomen. Zij was mager en net zo lang als haar zoon, had donker glad haar en grote gouden ringen in haar oren.

„Daar hebben we vriend Bart!” Zij liep gelijk de huiskamer in om de as van haar sigaret te tikken. Naast de lange stoel stond een stapeltje bibliotheekboeken en tijdschriften. „k Heb voor jou weer een paar postzegels.” Ze wenkte Bartje naar binnen en strekte haar benen in de smalle zwarte broek op de stoel.

Bartje voelde zich altijd verlegen als zij ineens het woord tot hem richtte. Vooral als ze iets in het Engels zei. Wanneer Reinier erbij was gaf dat niet. Die vertaalde het ineens of zei: Mammy spreekt zeven talen, maar ze weet alles in het Hollands. Vraag maar gerust wat ze bedoelt!

Toch voelde Bartje zich pas gelukkig als hij in Reiniers eigen kamer was. Hoewel heel anders dan zijn eigen hokje op zolder, was het toch een fijne kamer. Eén hoek leek wel een museum, met allerlei prachtige dingen die zijn vader had meegebracht. Reinier deed soms heel onverschillig als Bartje bewonderend het een na het ander in zijn handen nam. Maar Bartje wist zeker dat hij dat museum voor geen goud zou willen missen.

„Waar blijf je nou met je gewichten?”

Uit een grote zwarte doos rolde de Braziliaan ze tot voor Bartjes voeten. „Zwáár jòh!” Hij strekte zijn armen en hief toen met een soepele zwaai het gewicht tot boven zijn schouder. Zijn donkere ogen keken triomfantelijk in die van Bartje. „Nu jij.” Bartje probeerde het gewicht te heffen maar kwam niet verder dan tot zijn heup. Zijn tanden klemden in zijn onderlip.

„Laat maar,” zei de Braziliaan goedaardig en schoof alles weer in de zwarte doos. „Het kàn gevaarlijk zijn als je nog maar twaalf bent, zegt m'n vader.”

Toen ze een beetje vals allerlei wijsjes door de trompetten geblazen hadden en Bartje een paar sommen, die Reinier niet begreep, had uitgelegd, kwam ineens de vraag die hem de hele avond al bezighield: „Heb jullie heùs nooit Kerstmis gevierd?”

„Nee, hoezo?”

„Ben je dan nooit jaloers geweest, op al die anderen, die wel een boom hadden?”

„Mammy en ik vinden het zonder boom ook wel best.”

„En de kerstliedjes?”

„Wij zingen van alles!”

Bartje vroeg niet verder. Hij zweeg ook maar over wat zij thuis ieder jaar in de dagen voor Kerstmis deden. Het leek tegenover de Braziliaan zo kinderachtig, zelfs een beetje gek - dat hij het fijn vond de dozen van de zolder te halen, met alle kerstspullen erin. En dan stuurde Moeder hem, als jongste, altijd naar de winkel voor de aanvulling. Zóveel kaarsjes - zóveel dikke rode kaarsen voor de kandelaar met de zeven armen. En de stukjes voor de boom mocht hij zelf kiezen. Hij had vorig jaar een winkeltje ontdekt waar ze machtige dingen verkochten.

Reinier zette een plaatje op de pick-up, zijn laatste aanwinst. Hij trommelde met zijn vingers de melodie op de vensterbank, terwijl hij zwijgend naar buiten staarde. Reinier leek soms net een groot mens, dacht Bartje, en toch was hij pas veertien. Als ze nièt naar Algiers gingen in de kerstvacantie, zou zijn moeder dan dit jaar niet's Kerstmis vieren? Hij zag zijn eigen moeder, al een beetje grijs maar met een erg jong gezicht. De dag vóór Kerstmis bakte zij allerlei lekkers. Koekkransen en een tulband en kleine rode kruidbroodjes. En Vader scharrelde 's avonds wat tussen zijn boeken, want hij wilde ieder jaar een ander kerstverhaal vertellen, maar altijd een mooi! „Goed ding, hè?” constateerde Reinier waarderend en lichte voorzichtig de weergever van het plaatje. „Zuid-Amerikaans!”

„Er zijn er natuurlijk wel meer die het niet vieren,” vervolgde Bartje zijn gedachten nu hardop.

„In landen waar geen sparren groeien - of waar geen Christenen zijn.”

„O, je hoeft er helemaal geen Christen voor te zijn,” bracht Reinier hier tegenin. „De meester heeft er toch van verteld? Het is eigenlijk een heidens feest. De boom betekent het nieuwe leven en het licht van de kaarsvlammen . . . dat de duisternis overwint.” Hij rommelde wat tussen de gramfoonplaatjes.

„Maar het gaat toch over de geboorte van . . .”, begon Bartje.

„Kom mee, jòh!” Reinier vond dat Bartje wel een beetje zanikte over dat kerstgedoe. „We gaan kijken of Mammy nog wat in de stopfles heeft.” En hij dirigeerde zijn vriendje de kamer uit.

23 december begon de kerstvacantie. De Braziliaan nam met een verongelijkt gezicht zijn rapport in ontvangst.

„Kwaad?” vroeg de bovenmeester en hield het grijze boekje opzettelijk nog even vast. „Je vader kan tevreden zijn, alledrie de onvoldoenden opgehaald. Jij kunt alles, als je maar wilt.”

Er verscheen een glimlach op Reiniers gezicht. Hij strekte zijn brede schouders en keek een ogenblik de klas rond. Toen wendde hij zich ineens tot de meester. „Maar naar Algiers kan ik nièt, al wil ik nog zo graag.”

„Dat's jammer, jongen,” antwoordde de meester welgemeend.

„Mijn vader komt hièr.” Reinier nam het rapport aan en schoof weer in zijn bank. Bartje, schuin achter hem, zat te popelen.

„Is 't al zeker?” fluisterde hij hard.

Reinier knikte. Even later werd een papiertje in zijn hand gedrukt. Toen hij het onder de bank had opengevouwen, zag hij in Bartjes vierkante schrift:

„Maar je hebt je vader dan toch! Kom bij ons Kerstmis vieren - iedereen mag komen met Kerstmis - bij ons. - B.”

Reinier grabbelde gauw zijn ballpoint uit zijn etui en Bartje kreeg zijn tegenbericht:

„Vader ziet je aankomen, die heeft wel wat beters te doen!” - R.

Maar voordat Bartje nog iets te berde kon brengen, had de bovenmeester het sein tot vertrek gegeven. En even later stond hij, met Reinier, in de joelende troep voor school, waar men druk cijfers vergeleek en vakantieplannen maakte.

„Ga het nu vragen,” drong Marijn. Zij stond boven op een ladder om de laatste sparretakken te bevestigen. „Toe Bartje, als het echt je vriend is . . .”

Bartje keek haar weifelend aan, maar ditmaal was het geen plagerij.

„Hij is een vriend van me,” zei hij stug, „maar als je vader en moeder er nou geen zin in hebben. Ze moeten het toch voor hun plezier doen? Reinier zei „wat beters”, ze gaan zeker uit.”

„Ergens eten?” riep Marijn vanuit de hoogte.

„Weet ik het?” Bartje strooide nog wat sneeuwpoeder op de onderste takken van de kerstboom en ging toen zijn jopper aantrekken.

„Ajuus,” riep hij hard naar de keuken en verdween naar buiten. Er woei een koude wind, maar geen kans op sneeuw of vorst. Rotweer, mompelde Bartje kwaadaardig. Hij keek naar de verlichte ramen van de flat en telde gedachteloos de verdiepingen. Drie- vier- vijf . . . alles verlicht. Reiniers vader was vanochtend thuisgekomen, met de trein van Parijs. Wat zou hij meegebracht hebben en wat doen ze nou vanavond? Bartje bleef gespannen naar het lichte flatraam staren. Thuis was alles klaar voor de Kerstavond. Oma zou komen en „de juffrouw die nooit wat had”. Dat was een collega van Vader, die al dertig jaar schooljuffrouw was en altijd alleen gewoond had. Als thuis iets bijzonders gevierd werd, zei Moeder meestal: „Laat die juffrouw die nooit wat heeft maar meekomen.” Van Reinier en zijn ouders kon je moeilijk zeggen dat ze nooit wat hadden. Dáárom hoefde hij ze warempel niet te vragen. Maar als je nooit Kerstmis hebt gevierd - het leek hem bijna even erg.

Resoluut duwde hij de zware flatdeur open en stapte in de lift. Eerst even naar de zevende, uitwaaien en moed verzamelen. Die wildvreemde vader - wat zouden ze zeggen?

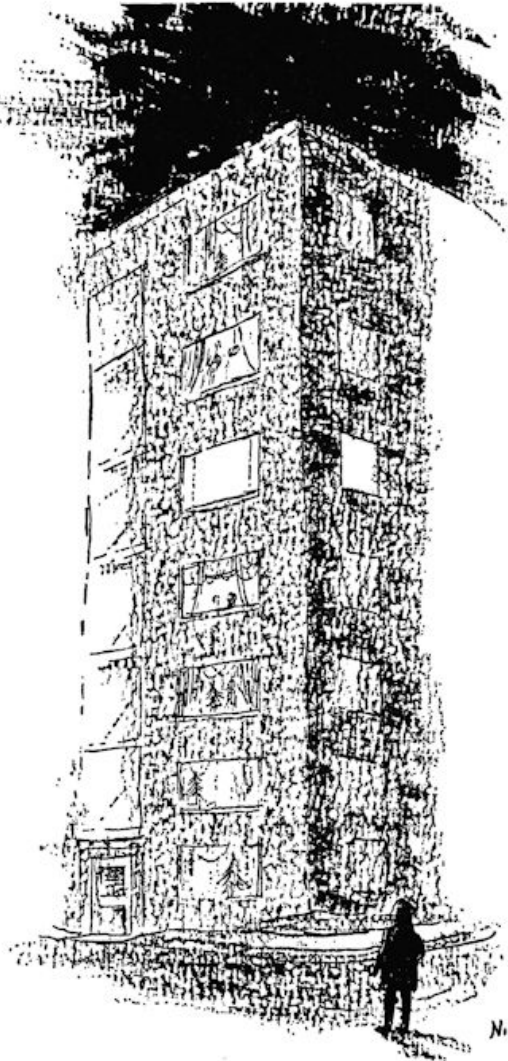
Bartje huiverde in zijn jopper, toen de wind om zijn oren blies. Tien voor zes wees zijn polshorloge, Gauw maar, om zes uur moesten ze eten.

Toen hij op de bel gedrukt had, luisterde hij gespannen wiè open zou komen doen. En zo rolde hij bijna naar binnen toen onverwacht de deur openging. Hij werd opgevangen door een lange donkere man, precies de Braziliaan in het oud. Maar Reinier stond achter hem en trok Bartje verheugd naar de kamer. „Vader, mijn vrindje, je wéét wel . . .” En zijn vader wist het blijkbaar, want hij schudde Bartjes beide handen en liep toen vlug naar de slaapkamer om even later met een lange gummi zaklantaren terug te komen.

„Hier,” zei hij, „Apie heeft er al een, deze is voor jou.” Reinier werd dus Apie genoemd - zijn vader had een vreemde tongval, maar hij verstond hem best. Wat verbijsterd bekeek hij de prachtige lantaren en ineens vond hij het niet moeilijk meer met zijn verzoek voor de dag te komen.

„Wat? Vanavond? Wij allemaal naar jou?” Nu keek Reiniers vader verbaasd.

„Wij hebben een grote boom,” verklaarde Bartje zenuwachtig, „en we zingen bij de piano en moeder heeft gebakken - m'n vader leest voor - hij . . .” Vlug slikte hij de laatste woorden in. Want als ze hoorden dat vóór het kerstverhaal altijd uit de bijbel werd gelezen over de kribbe in de stal, dan

begon Reinier misschien weer over dat heidense feest.

Mevrouw de Groote kwam de kamer binnen. Ze had een prachtige rode jurk aan met een blote rug en lange blinkende hangers in haar oren. Haar lippen hadden precies dezelfde kleur als de jurk, zag Bartje. En haar ene schoen wipte steeds aan en uit, die deed zeker pijn . . .

„Is er iets aan de hand?” vroeg ze, van de een naar de ander kijkend.

Reinier draaide rond in de onversierde flatkamer, die gewoon was, als altijd. Hij keek naar zijn vaders gezicht en zei toen „Uitnodiging!” Het zou reuze zijn, dacht hij ineens. Vader in het huis van zijn Hollandse vriendje, over wie hij zo dikwijls geschreven had. Vader bewaarde immers altijd de postzegels voor hem. Eten in een restaurant konden ze op de volgende dagen ook nog wel. Bartje keek zo opgetogen. Waarom zouden ze eigenlijk niét naar die boom?

Zijn vader zag weifelend naar zijn vrouw. Ze had zich al zo mooi gemaakt. „Vindt jouw moeder dat allemaal goed?” vroeg hij aan Bartje en toen wisten de jongens dat het pleit gewonnen was. Reiniers moeder verdween met een zucht naar de slaapkamer. Toen haar man toch nog aarzelde, riep ze: „Jij bent maar kort thuis, we doen jouw zin in deze dagen!”

„Je hoort het!” glunderde Reinier. „Ik doe dat apejasje weer uit en even een trui aan. Moet ik jazzplaatjes meebrengen en is acht uur goed?”

„Laat maar, die plaatjes,” zei Bartje, „en graag zeven uur. We willen een lange avond.”

Toen vader Beekhuis zijn donkere gasten binnenliet, begreep hij pas goed hoe blond de haren en hoe blauw de ogen van zijn vrouw en kinderen waren. Hij wees de lange Braziliaan een plaats naast de juffrouw die nooit wat had en Mammy de Groote naast zijn eigen vrouw. Marijn zat aan de piano en speelde zacht het Franse kerstliedje dat ze pas op school had geleerd. „Noël - Noël - Chantons tous Noël!” Zij had het de anderen ook al geleerd, dan konden zij het samen zingen straks. De blokken in het open haardje knetterden. „Ik ben kaarsenwacht,” lichtte Bartje Reinier in. „Alle kaarsen moet ik in het oog houden, in de boom en al de grote . . .”

„Ik doe mee.” Reinier keek geboeid om zich heen. Ze hadden er een formeel feest van gemaakt. En zijn vader vond het reuze, dat zag je zó. Mammy liet zich alles maar aanleunen, maar Vader deed mee, altijd en overal, dacht Reinier trots.

„Bartje, haal je viool, jong, we gaan beginnen.” Reinier zag hoe Bartje de kist van achter de piano haalde en naast Marijn de viool begon te stemmen. „Dat wist ik helemáál niet,” begon hij. Bartje keek lachend over zijn schouder. „We hadden toch jouw trompetten!”

Een heel uur lang zongen ze met elkaar. Reiniers vader bleek bijna alle liedjes te kennen. Reinier schoof steeds dichters naar hem toe. Zijn vader had een mooie zware stem. Hij zou ook wel goed kunnen lezen. Maar dat had hij nooit gedaan, tenminste niet waar Reinier bij was.

„Hoe kèn je die allemaal?” vroeg hij eindelijk zacht.

„Van vroeger. Ik ben als kind toch altijd hier geweest, bij mijn grootouders.”

„Maar wij hebben nooit een kerstboom gehad!”

„We waren haast nooit alle drie thuis, en in de tropen doe je 't niet zo. En Mammy.” Hij knipoogde en er kwam een liefdevolle uitdrukking op zijn gezicht.

„Mammy houdt er niet van.” Reinier zei het harder dan hij bedoelde.

„Sst,” kwam zijn vader. „Mammy meent het goèd.”

Toen fluisterde vader Beekhuis zijn gast iets in en legde hem de grote zwarte bijbel op de knieën.

„Voordat ik een verhaal ga vertellen, zal Reiniers vader het Kerst-evangelie voorlezen.”

Reinier zakte wat onderuit en keek door zijn oogharen naar de bewegende vlammetjes in de boom. Het werden sterren, groot en stralend. Sterren in een donkere hemel. Wat zei de bovenmeester ook weer? Licht dat de duisternis overwint! De boom die nieuw leven brengt. Hij opende wijd zijn ogen en zag de gezichten van de anderen. Mammy, diep in gedachten. Zij was altijd lief voor hem geweest, maar wat wist hij weinig van haar af. Dit gezicht kende hij niet. En zijn vader, die wel degelijk wist wat Kerstmis betekende en nu voor al die mensen uit de bijbel las. Hij keek naar

zijn vriendje. Bartje had een plaats en een taak hier tussen al die anderen. Hij speelde goed viool en dat had hij niet eens gezegd. Terwijl hij naar hem zat te kijken, was het of hij groeide — of hij veel meer betekende dan het bleke jongetje dat alleen maar goeie cijfers haalde op school.

Toen zijn vader zweeg, vroeg Marijn verlangend: „Hè, nu nog even Noël?”

Onder het gezang stootte Reinier zijn vader aan. „Doen wij 't het volgend jaar nu ook?” Zijn vader beet nadenkend op zijn zwarte snor en antwoordde niet direct.

„Vond jij het dan niet fijn?” hield Reinier aan.

Hij volgde zijn vaders blik naar Mammy, die probeerde het Franse liedje mee te zingen.

„Je weet nu hoe het kan,” zei z'n vader zacht. „Je kunt hier altijd aan terugdenken, ik weet niet waar ik het volgend jaar ben, maar deze herinnering neem ik mee. Ik weet nu ook dat jij een vriend hebt, een vriend met een echte familie waar je wat aan hebt! Je moet, ook als ik er niet ben, wat meer doen met Mammy, niet altijd afwachten wat háár plannen zijn. Je wordt nu groter, je kunt een klein beetje mijn plaats innemen. Wat Mammy vroeger niet prettig vond, lijkt haar nu, met een grote zoon, misschien heel anders.”

„En als ze dan niet gelooft in - wat jij straks voorlas - maar alleen in het licht en nieuw leven - en zo?” Hij verslikte zich in zijn woorden. Hij moest weten of het dan geen gehuichel, geen poppenkast was, het toch zó te doen als vanavond.

„Dat geeft niets,” fluisterde zijn vader, terwijl hij een zware hand op de knieën van zijn zoon legde. „Als je echt gelooft in dat licht en weet dat je zelf moet meewerken aan die overwinning - als je probeert goèd te zijn voor de mensen om je heen - als je trouw bent in je vriendschap, ook voor Mammy, dan komt dat andere geloof ook, misschien - later.” Maar dit is er nu. En dat houden we vast. En nu luisteren naar Bartjes vader!”

Het was al twaalf uur geweest toen ze onder het gebeier van de kerkklokken naar huis liepen. Bartje bracht hen weg. Hij zei niet veel. Reinier en zijn ouders spraken steeds over de heerlijke avond, over Marijn die zo goed speelde, over zijn viool en alle gezelligheid. Maar Bartje had het gevoel dat andere dingen veel belangrijker waren. Dat Reinier nu wist hoe je Kerstmis moet vieren en dat ze voortaan werkelijk als vrienden naast elkaar zouden staan. Het was of na deze avond de gewichten niet eens zo zwaar en de trompetten niet zo geweldig waren. Er was nu iets anders dat hen verbond. En laat hij dat „andere” dan maar beredeneren zoals hij dat zèlf wil, dacht Bartje berustend.

